

ZINVOL BESPREKEN VAN PRACHTIGE BEELDBRONNEN

Goed leren kijken naar beeldbronnen is met het nieuwe examen steeds belangrijker geworden.

Met de komst van digitale schoolborden is het veel gemakkelijker om prenten, schilderijen en foto's klassikaal te bespreken en leerlingen direct op het beeld en op elkaar te laten reageren.

Maar waar vind je mooie afbeeldingen die goed genoeg zijn om 'in het groot' te tonen? Kijk eens op *L'Histoire par l'image*, een Franse website vol prachtige beeldbronnen.

Nicole van der Steen
is redacteur van Kleio.

De afbeeldingen op *L'Histoire par l'image* beslaan de geschiedenis van 1643 tot 1945. Deze periode is op thema te doorzoeken, maar ook chronologisch onderverdeeld in veertien kleinere episodes, op basis van de politieke geschiedenis. Hier wordt meteen duidelijk wat deze website voor het Nederlandse geschiedenisonderwijs (en voor de Nederlandse docent?) een beetje lastig te gebruiken maakt: het is een Frans initiatief, in het Frans gesteld en toegespitst op Frankrijk. De chronologische indeling van de bronnen is op basis van de vele machtswisselingen in de Franse geschiedenis: vanaf het regentschap van Anna van Oostenrijk voor haar zoon, waarin kardinaal Mazarin veel invloed had, via Lodewijk XIV, XV en XVI naar Napoleon, het tweede keizerrijk en de Derde Republiek, tot en met de Duitse bezetting.

De indeling in thema's is zeer volledig: de onderdelen 'politiek', 'economie en maatschappij' en 'cultuur' bevatten thema's en subthema's waarbij keurig het aantal van 'études' voorziene afbeeldingen vermeld staat.

GESCHIKT VOOR NEDERLAND

Veel van de afbeeldingen zijn echter ook geschikt om de stof voor het Nederlandse examen te illustreren. Over thema's als de verlichting, de Franse Revolutie, de Napoleontische periode, de Frans-Duitse oorlog, het imperialisme en de Eerste en Tweede Wereldoorlog zijn prachtige, iconische schilderijen en foto's opgenomen. Voornamelijk primaire bronnen vinden een plaats op de website, waarbij een stukje geschiedenis wordt geleverd dat is toegespitst op de bron. Auteur, jaar van ontstaan, formaat en vindplaats worden eveneens vermeld.

Na het aanklikken van een afbeelding kan worden ingezoomd en genavigeerd. De afbeeldingen zijn van zeer goede kwaliteit, zodat de details ook echt zichtbaar zijn. De tekst ernaast is in 'context', 'analyse' en 'interpretatie' verdeeld en soms is een animatie opgenomen, waarin een mondelinge toelichting per onderdeel van de afbeelding wordt verstrekt. Aan de rechterkant staan trefwoorden, bijpassende 'albums' en gerelateerde afbeeldingen, om het onderwerp te verbreden of uit te diepen. Al deze extra's maken het de docent gemakkelijk om een beeldbron zinvol te bespreken en leerlingen goed te leren kijken. Een mooi voorbeeld is het schilderij van François Biard uit 1849 dat de afschaffing van de slavernij in de Franse kolonies (1848) verbeeldt: in de animatie en de bijgaande analyse wordt deze uiterst romantische weergave kritisch belicht en wordt een verband gelegd met het utopisme van de Republiek. Natuurlijk werden hier stappen in de richting van vrijheid en gelijkheid gezet, maar dit beeld van welwillendheid moet ook de legitimiteit van de Franse heerschappij over vreemde volken aantonen. Als bijpassend schilderij wordt de verbeelding van een moment uit de wereld-



De afschaffing van de slavernij (27 april 1848), schilderij door François Biard, 1849.

tentoonstelling van 1889 gesuggereerd: een defilé van representanten van gekoloniseerde volken, romantisch-exotisch gekleed, met in het midden een zwarte man subtiel gekleed in de Franse driekleur.

FRANS-DUITSE RELATIES

Een deel van de collectie is opgenomen in een aparte serie, die ook in het Duits te raadplegen is. Deze beslaat de periode 1789-1945 en bevat bronnen die betrekking hebben op Frans-Duitse relaties. Een schilderij van de intocht van Napoleon in Berlijn, bedoeld om in de Tuilerieën met andere exemplaren de veroveringen van Napoleon te verheerlijken, staat hier naast een idealiserend schilderij over de Duitse staalindustrie; een Franse propagandaprent die Bismarck bespot, gaat vergezeld van een prent over de 'primitieve' Franse troepen in 1916 uit het Duitse blad *Kladderadatsch*. Inmiddels is ook een aparte serie over de Eerste Wereldoorlog gerealiseerd. De website wordt verzorgd door de *Réunion des musées nationaux*, ressorterend onder het Franse ministerie van Cultuur en Communicatie. Het aantal beeldbronnen groeit gestaag en regelmatig wordt verheugd gemeld dat weer een nieuwe afbeelding is onderzocht en van uitgebreid commentaar voorzien. Boven aan de website staat een wisselende, bij de actuele datum passende afbeelding met toelichting. Voor wie met de Franse tekst geen problemen heeft, is dit een website waar naar hartenlust kan worden gegrast in een overvloed aan prachtig en zorgvuldig toegelicht beeldmateriaal. ■

L'Histoire par l'image is te vinden op www.histoire-image.org.

SLOBBERWIJKEN

Het is aan de geschiedenisdocent om de leerlingen mee op reis te nemen naar verdwenen plaatsen. Naar vervlogen eeuwen. Ze moeten de modder van een middeleeuws slagveld kunnen ruiken, het deinen van La Santa Maria voelen, het huilen van de moeders horen die hun zonen naar het westfront zien vertrekken.

Ik slaag daar niet altijd in. Blijkbaar omdat ik me niet altijd verstaanbaar heb gemaakt, maar ook en vooral omdat ik leerlingen niet hun 21e-eeuwse bril heb kunnen afzetten.

Tijdens de Franse Revolutie stierven heel veel mensen door de gelatine. Ja, dat leest u goed. Ik moest ook twee keer kijken. De gelatine. Ook Robespierre eindigde in een bak gelatine; het goedje leidde tot een langzame – blub blub! – verstikkingsdood. Ha! De gelatine. Ik moest lachen toen ik het las bij een vierdejaars havig. Nadat ik er bij de toetsbespreking op terugkwam en er een grap van maakte, zag ik een week later dat een andere leerling bij de herkansing *guillotine* had doorgestreep en er *gelatine* van had gemaakt. Ai. Wat ging daar mis?

Het pubergeheugen is wispelturig. In plaats van *Bill of Rights* schreef een leerling op het afgelopen examen 'Bill of Gates'. De computer wel horen suizen, maar niet weten waar de ventilator zit. Dat is alsof je van Melkertbanen 'Jobs of Steve' maakt.

In hetzelfde straatje gebeurde enige tijd geleden het volgende: een leerling schreef over de belle époque, de uitbundige decennia voor de Eerste

Wereldoorlog: 'het was een tijd vol nieuwigheden, zoals het mobieltje.' Het mobieltje. Ha! Ik heb inderdaad verteld van Alexander Graham Bell – *Mr. Watson, come here. I want to see you* – en de uitvinding van de telefoon, maar besepte niet dat in sommige kinderhoofden de telefoon synoniem is voor mobieltje. Met internet. Met camera. Met Skype. *Mr. Watson, stay there. I see you!* Maar soms pas ik anachronismen of neologismen bewust toe. 'In de *Roaring 20's* was *live now, pay later* het motto, alles was YOLO', schreef een leerling op de repetitie. Dat had ze goed onthouden, want zo had ik het uitgelegd. Leerlingen maken ook gretig gebruik van mijn 'hangry' dat ik gebruik om het humeur van de Franse Derde Stand voor de revolutie te omschrijven. Hongerig en boos.

Ook al gaat het soms moeizaam, we moeten beelden scheppen. Dus: minder *YouTube*, maar meer video in je kop. Laat de leerling fantaseren. Thuis kijken ze wel weer video's. Natuurlijk: af en toe een afbeelding of een kort videofragment moet kunnen, maar de bril van 2014 moet af. Laat ze ruiken, voelen en horen, want dan krijg je de mooiste antwoorden. Nakijken wordt leuk als een derdeklasser de Amerikaanse Hooverville als 'slobberwijken' omschrijft. Interessant beeld. Slobberwijken. Ha! ■

Jelte Posthumus woont in Groningen en is docent geschiedenis aan de CSG Liudger in Drachten. Hij schrijft al jaren over het onderwijs. Daarnaast is hij radiopresentator voor Glasnost, een Gronings radioprogramma over kunst en cultuur. Ook is hij muzikant en film liefhebber.

'Ook Robespierre eindigde - blub blub! - in een bak gelatine'

